

VERBETEREN VAN ZORG VOOR BARIATRISCHE CHIRURGIEPATIËNT

Zo'n twaalfduizend mensen ondergaan jaarlijks bariatrische chirurgie. Vaak is dit niet bekend bij de apotheek, terwijl het in beeld hebben van patiënten met deze contra-indicatie een randvoorwaarde is voor goede farmaceutische zorg. Daarom is het cruciaal de overdracht van deze informatie te verbeteren en het bewustzijn van de patiënt om de operatie te melden te vergroten. De KNMP biedt apothekers hierbij ondersteuning.

Auteurs **Fong Sodihardjo, Mariska van der Ham, Lydia Sardjoe-Both** en **Lennart Stoker**

Contra-indicatie MO/BC in AIS voor goede medicatiebegeleiding

Het aantal patiënten met overgewicht neemt, volgens onderzoek, in de toekomst toe [1]. In Nederland lijden ruim 100.000 volwassenen aan morbide obesitas [2]. Gemiddeld betekent dit ongeveer vijftig mensen met deze ernstigste vorm van zwaarlijvigheid per apotheek, van wie per jaar zes bariatrische chirurgie ondergaan.

Wanneer een patiënt bariatrische chirurgie [3] ondergaat, heeft dat gevolgen voor het gebruik van geneesmiddelen.

Zo reduceert het absorptieoppervlak in het maagdarmkanaal sterk en kan de enterohepatische kringloop veranderen. De effectiviteit van een gebruikelijke orale dosering kan afnemen wanneer er minder absorptie plaatsvindt. Het risico op bepaalde bijwerkingen, zoals een mogelijk verhoogd risico op marginale ulcera, is groter.

Bariatrische chirurgie kan de prevalentie van comorbiditeit verminderen, waardoor het geneesmiddelgebruik wijzigt. Ook de farmacokinetiek verandert mogelijk na een bariatrische ingreep, en er kan aanvullende medicatie nodig zijn. Het gebruik van geneesmiddelen kan worden gestopt, gecontinueerd, toegevoegd of worden aangepast qua toedieningsvorm of dosis, of er wordt gekozen voor een alternatief geneesmiddel [4].

Ondersteuning

Voor een goede medicatiebegeleiding en bijbehorende farmaceutische zorg is het noodzakelijk dat in het apotheekinformatiesysteem (AIS) de contra-indicatie Morbide obesitas (MO) en/of Bariatrische chirurgie (BC) is vastgelegd bij de patiënt. De contra-indicatie BC blijft levenslang gelden.

Het Geneesmiddel Informatie Centrum (GIC) van de KNMP ontwikkelt voor deze contra-indicaties medicatiebewakingsadviezen. Deze adviezen worden uitgereikt via de G-Standaard en zijn beschikbaar via de KNMP Kennisbank (Medicatiebewaking - Contra-indicaties aandoeeningen).

Uit een verkenning van de KNMP in 2018

Adviezen voor medicatiebewaking

Het Geneesmiddel Informatie Centrum (GIC) van de KNMP ontwikkelt, in samenwerking met een multidisciplinaire werkgroep, medicatiebewakingsadviezen voor patiënten met morbide obesitas en die bariatrische chirurgie hebben ondergaan. Dit doet het GIC aan de hand van wetenschappelijke literatuur en klinische expertise. De adviezen en bijbehorende onderbouwing zijn beschikbaar via apotheekinformatiesystemen en de KNMP Kennisbank. Voor vragen over medicatiebewaking kunt u contact opnemen met de Helpdesk GIC via gic@knmp.nl of telefonisch via 070 373 73 77.

	mannen en vrouwen
normaal gewicht	BMI (kg/m ²) 18,5 - 24,9
overgewicht	BMI (kg/m ²) 25 - 29,9
obesitas	BMI (kg/m ²) 30 - 39,9
morbide obesitas	BMI (kg/m ²) ≥40 of een BMI ≥35 en comorbiditeit

BMI-classificaties [4].

onder patiënten, huisartsen, apothekers en diëtisten naar de randvoorwaarden voor het gebruik van de medicatiebewakingsadviezen MO/BC, blijkt onder meer dat het bij apothekers en huisartsen vaak onvoldoende bekend is wie van hun patiënten bariatrische chirurgie hebben ondergaan.

JAARLIJKS ONDERGAAN GEMIDDELD ZES PATIËNTEN PER APOTHEEK BARIATRISCHE CHIRURGIE

En andersom weet de patiënt vaak niet dat het voor de farmaceutische zorg van belang is om de operatie te melden bij de apotheker. Ook biedt de multidisciplinaire samenwerking tussen de zorgverleners in de zorgketen ruimte voor verbetering.

Op basis van de uitkomsten van de verkenning heeft de KNMP de informatiepagina www.knmp.nl/mobc ingericht. De pagina bevat onder meer het kennisdocument *Geneesmiddelen bij morbide obesitas en na bariatrische chirurgie* en publieksmateriaal ter bevordering van de bewustwording bij zowel patiënten als zorgverleners over het belang van het melden van een dergelijke operatie. Ook is er een themapagina voor patiënten ontwikkeld op Apotheek.nl.

Daarnaast voert de KNMP in samenwerking met de Nederlandse Obesitas Kliniek (NOK) en Haaglanden Medisch Centrum (HMC) een pilot uit om patiënten met bariatrische chirurgie in beeld te brengen bij de openbare apotheek. De NOK is een gespecialiseerde kliniek voor behandeling van morbide obesitas. De bariatrische operatie vindt plaats in één van de ziekenhuizen waarmee de NOK samenwerkt [5], in het geval van de pilot betreft dit HMC. Patiënten hebben na bariatrische chirurgie doorgaans een follow-up-traject van vijf jaar bij een obe-

sitaskliniek en/of het ziekenhuis. Het is hierdoor mogelijk dat BC-patiënten niet in beeld zijn bij de apotheek.

Pilot overdracht CI BC

Het doel van de pilot [6] is het verkennen en verbeteren van de medicatieoverdracht van de CI BC vanuit de NOK's, in dit geval van het ziekenhuis naar de apotheek van de patiënt om zo goede medicatiebewaking en de daarbij behorende farmaceutische zorg mogelijk te maken. De ziekenhuisapotheker van HMC heeft samen met de openbaar apothekers, ziekenhuisarts en bariatrisch chirurg gezocht naar een verbetermaatregel die effectief is en zo goed mogelijk aansluit bij de huidige medicatieoverdracht. Deze verbetermaatregel houdt in dat ziekenhuisartsen van HMC sinds februari 2020 de CI BC bij opname registreren in het Elektronisch Voorschrift Systeem (EVS). Hiermee vindt medicatiebewaking plaats tijdens (her)opname in het ziekenhuis. Ook wordt de CI BC getoond op het Actueel Medicatie Overzicht (AMO).

PILOT: DOELSTELLING VAN 90% OF MEER REGISTRATIES IN HET EVS IS GEHAALD

Het EVS is zo ingericht dat ook op de ontslagrecepten (van standaard voorgeschreven medicatie na bariatrische chirurgie) komt te staan dat dit na bariatrische chirurgie is. HMC faxt het AMO naar de apotheek van de patiënt of geeft het mee aan de patiënt zelf. HMC adviseert om één ziekenhuisarts of coördinerende arts aan te wijzen die fungeert als aanspreekpunt voor instructie en vragen bij het invoeren van de verbetermaatregel. HMC behandelt BC-patiënten hoofdzakelijk uit de provincie Zuid-Holland en het gebied Haarlemmermeer. 27 apotheken uit deze regio's meldden zich aan voor de

pilot. Apothekers leggen de CI BC vast in het AIS wanneer zij een AMO ontvangen. De KNMP ondersteunt de pilot onder meer met een stappenplan en materialen.

(Tussen)resultaten

In de periode juli tot en met september 2020 zijn 224 bariatrische operaties verricht in HMC-locatie Antoniushove. Hiervan hebben 216 patiënten (96,4%) een CI BC in het EVS geregistreerd gekregen. Bij acht van de 224 patiënten (3,6%) was geen apotheek bekend en is het AMO niet gefaxt.

In totaal is bij 92% van de patiënten een contra-indicatie ingevuld en een actueel medicatieoverzicht met genoemde contra-indicatie gefaxt naar de eerstelijnsapotheken ten opzichte van 0% voor de pilot. Hiermee is één van de doelstellingen van de pilot behaald, namelijk 90% of meer geregistreerde CI BC in het EVS van HMC.

Gedurende de meetperiode zijn van bijna de helft van de pilotapotheken (41%) patiënten geopereerd. Van de 224 patiënten waren er achttien ingeschreven bij een van de pilotapotheken. Voor deze achttien patiënten is de CI BC geregistreerd in het EVS en is het AMO gefaxt

naar de apotheek van de patiënt. Uit een belronde naar de pilotapotheken bleek dat voor veertien patiënten (77,8%) de CI BC stond geregistreerd in het AIS. Bij bijna de helft van de patiënten was de CI BC reeds voor de operatie geregistreerd naar aanleiding van een recept van de NOK. Bij vijf patiënten is de CI BC van het AMO overgenomen. Voor twee van de achttien patiënten was het AMO niet ontvangen door de apotheek; bij twee andere patiënten was de CI BC niet overgenomen van het AMO. Vanwege de afschaling van operaties door COVID-19 tijdens de geplande pilotperiode staat in het vierde kwartaal 2021 een tweede meting gepland. De doelstelling van 90% of meer geregistreerde CI BC in het EVS van HMC is in deze fase van de pilot behaald. De reden van de overig niet-geregistreerde CI BC wordt onderzocht en meegenomen in het vervolg van de pilot. De resultaten van de tweede meting en de conclusie van de gehele pilot volgen in een later artikel. ■

Zie voor meer informatie: www.knmp.nl/mobc of neem contact op met f.sodihardjo-yuen@knmp.nl.

Zie voor de literatuurreferenties: pw.nl.

GENEESMIDDELEN BIJ MORBIDE OBESITAS EN NA BARIATRISCHE CHIRURGIE

12.000 patiënten ondergaan jaarlijks bariatrische chirurgie. De KNMP biedt apothekers het kennisdocument Geneesmiddelen bij morbide obesitas en na bariatrische chirurgie en stelt publieksmaterialen beschikbaar over het belang van melden bij de apotheek.

**BEKIJK EN BESTEL DE MATERIALEN
KOSTELOOS OP KNMP.NL/MOBC**